

Eduskunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain 51 a ja 51 b §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 10 a ja 10 b §:n muuttamisesta / HE 134/2024 vp

Asia: Vanhusasiavaltuutetun kirjallinen asiantuntijalausunto

Vanhusasiavaltuutettu kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa pyynnöstä tulla kuultavaksi ja antaa kirjallinen asiantuntijalausunto perusterveydenhuollon hoitotakuuta koskevaan hallituksen esitykseen.

Vanhusasiavaltuutetun pääviesti on, että esityksessä suunnitellut palveluiden saatavuuden heikennykset hoitotakuuajojen pidentämisen myötä tulevat todennäköisesti heikentämään iäkkäiden kansalaisten mahdollisuuksia huolehtia omasta terveydestään ja saada siihen tarvittavaa hoitoa.

Suunhoidon hoitotakuuajan pidennys peräti kuuteen kuukauteen voi kohtuuttomasti siirtää tarpeellisen hammashoidon saamista. Lisäksi se voi siirtää yksittäisten potilaiden tarvitsemia kirurgisia operaatioita muualla terveydenhuollossa. Samalla voi kasvaa tarve muille terveystalviksille ja ikääntyvien palveluille, jolloin myös esityksen myötä kaavailut kustannussäästöt saattavat jäädä toteutumatta.

Vanhusasiavaltuutettu huomauttaa, että heikoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevilla iäkkäillä olisi esityksen toteutuessa huonoimmat mahdollisuudet kompensoida pitkittyneitä odotusaikoja perusterveydenhuoltoon muilla palveluilla, esimerkiksi yksityislääkärikäynnillä. He myös keskimäärin sairastavat muita ikääntyneitä enemmän. Tämänhetkisen hoitotakuun positiivisten vaikutusten onkin todettu korostuvan niiden henkilöiden kohdalla, jotka käyttävät paljon julkisia palveluita.

Yhdenvertaisuuden heikkeneminen ja sairauksien pahenemisen riski on otettu esille myös esityksen vaikutusten arvioinnissa. Vaikutusarviossa todetaan, että iäkkäillä kiireetön käynti koskee usein jotakin perussairautta, ja sen pahenemista. Vanhusasiavaltuutettu pitää todennäköisenä, että jos käyntiajat venyvät pitkälle, päivystyskäynnit lisääntyvät. On myös suuri vaara, että iäkkäiden sairaudet pahenevat, terveydentila heikkenee ja toimintakyky laskee.

Esityksessä tuodaan kuitenkin esille myös hoitotakuuajan pidentämisen mahdollisia positiivisia vaikutuksia ikääntyneiden kannalta. Yhtenä mahdollisena positiivisena vaikutuksena viitataan siihen, että suunnitelmallisen hoidon ja ehjien hoitoketjujen toteuttaminen saattaa helpottaa, kun käynnin järjestämisellä ei ole niin kiire. Samoin todetaan, että hoitotakuuaikaa pidentämällä olisi paremmat mahdollisuudet tarjota myös muita kuin digitaalisia palveluja. Vanhusasiavaltuutettu pitää näitä positiivisia vaikutuksia kuitenkin hyvin epävarmoina. Pikemminkin esityksen riskinä on, että potilasmäärät kasvavat entisestään sairauksien hoidon pitkittyessä.

Esityksestä puuttuu erillinen erityisesti iäkkääseen väestöön ja iäkkäiden eri ryhmiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Huomiotta on siten jäänyt esimerkiksi se, että suuri osa vanhuuseläkeiän saavuttaneista henkilöistä tekee merkittävää yhteiskunnallista työtä omaishoitajina ja lastenlasten hoitajina sekä vapaaehtois- tai palkkatyössä. Heidän sairautsiensa tehokkaalla hoidolla on merkitystä myös yhteiskunnan toimivuuden ja talouden kannalta.

Vanhusasiavaltuutettu on korostanut lausunnoissaan eduskunnalle ja valtioneuvostolle kaikkein pienituloisimpien, vaikeasti sairaiden ja toimintakyvyltään heikentyneiden ikääntyneiden ihmisten heikkoa asemaa ja siitä johtuvaa monien ongelmien samanaikaista kasautumista heille. Myös nyt suunnitellussa perusterveydenhuollon hoitotakuun heikennyksessä tulee huomioida pienituloiset ikääntyneet erityisryhmänä ja arvioida päätösten vaikutuksia heihin. Valtiotalouden suunnitelmaan liittyvät säästöt herättävät vakavan huolen siitä, että lukuisat suunnitellut toimet yhdessä kasautuvat pienituloisimmille, pitkäaikaissairaille ja toimintakyvyltään heikentyneille iäkkäille ja heidän tilanteensa vaikeutuu.

Vanhusasiavaltuutetun näkemys on, että hoitotakuuaikoja ei tulisi pidentää johtuen edellä kuvatuista odotettavissa olevista yksilötason kielteisistä vaikutuksista ja eriarvoisuuden kasvusta. On myös huomioitava, että esityksen positiiviset vaikutukset julkiseen talouteen ovat epävarmoja.

Helsingissä, marraskuun 11. päivänä 2024

Päivi Topo, vanhusasiavaltuutettu

Päivi Ahosola, erityisasiantuntija

